

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Βασίλειος Κωτούλας – vaskotoulas@gmail.com –

Πέμπτη 9 Σεπτεμβρίου 2021

Δομή παρουσίασης

- Ρουτίνες
- Βασικές θεωρήσεις
- Ισορροπημένος γραμματισμός
- Οργάνωση / Πλοήγηση

ΣΕΝΑΡΙΑ

Ρουτίνες...

- Βγάλτε τα τετράδιά σας να γράψτε την ορθογραφία σας.
- Όποιος τελειώνει φέρνει το τετράδιο στην έδρα.
- Ανοίξτε τα βιβλία σας.
- Διαβάζουμε με τη σειρά. Όλοι προσέχουμε και διορθώνουμε το λάθος.
- ...
- Σήμερα θα ξεκινήσουμε τη μέρα μας με το ποίημα του ... με τίτλο...
- Τι νοιώθατε όταν το ακούγατε;
- Ακούσατε κάποια λέξη που σας έκανε εντύπωση;
- Μπορείτε να πείτε με δικά σας λόγια ό,τι έχετε καταλάβει.
- Ας συζητήσουμε στις διαφορετικές απόψεις.
- ...

Ρουτίνες...

- Βοηθούν στην οργάνωση των ενεργειών αλλά και της σκέψης των παιδιών.
- Δίνουν τη δυνατότητα να οργανωθεί η διδασκαλία σε διακριτές ενότητες / περιοχές.
- Βοηθούν στον προγραμματισμό των ενεργειών που πρέπει να αναπτυχθούν ώστε να καλυφθούν οι ανάγκες όλων των μαθητών/τριών.

- Δεν μπορείς καθημερινά να διδάσκεις ακολουθώντας τα ίδια βήματα.
- Ο απόλυτος προγραμματισμός περιορίζει τη δημιουργικότητα του εκπαιδευτικού.
- Οδηγούν τα παιδιά σε άρνηση συμμετοχής στο μάθημα καθώς όλα είναι προβλέψιμα.
- Περιορίζουν τη δημιουργικότητα σε όλα τα επίπεδα

Θεωρητικό Πλαίσιο

**Συνδυαστικό
Μοντέλο**

**Αναλυτικοσυνθετική
Μέθοδος**

**Αναδυόμενος
Γραμματισμός**

**Ολιστική
Προσέγγιση της
Γλώσσας**

Βασικές θεωρήσεις

- Αναλυτικοσυνθετική
- Διδάσκουμε το αλφάβητο και τις γραφοφωνημικές αντιστοιχίες, στη συνέχεια τη σύνδεση των γραμμάτων σε συλλαβές και των συλλαβών σε λέξεις.
- Όταν κάποιος κατακτήσει τη διαδικασία αποκωδικοποίησης – όταν δηλαδή μάθει να διαβάζει, τότε μπορεί να οδηγηθεί στην κατανόηση.
- Αποκωδικοποίηση και κατανόηση πρέπει να διδάσκονται διακριτά.
- Ολιστική προσέγγιση
- Η ανάγνωση είναι μια φυσική διαδικασία παρόμοια με την εκμάθηση της ομιλίας. Τα παιδιά εκτίθενται σε ένα μεγάλο αριθμό αυθεντικών και συνδεδεμένων με τη διδασκαλία κειμένων και θα κατακτήσουν τον γραμματισμό με φυσικό τρόπο και χωρίς ανάγκη εντατικής διδασκαλίας στους κανόνες και τις συμβάσεις του κειμένου.
- Εστιάζει στην εξαγωγή νοήματος κατά την ανάγνωση και στην έκφραση νοημάτων κατά τη γραφή.
- Εστιάζει σε παράγοντες - κίνητρα του γραμματισμού, δίνοντας έμφαση στην αγάπη προς τα βιβλία και στα υλικά ανάλογα με το επίπεδο των μαθητών.

Ισορροπημένος γραμματισμός

- Συνδυάζει σαφή διδασκαλία γραφοφωνημικών αντιστοιχιών, κανόνων και διαδικασιών σε πλαίσιο ολιστικής προσέγγισης
- Επίσης συνδυάζει στοιχεία βασικής διδασκαλίας γραφής και ανάγνωσης σε ενιαίο πρόγραμμα. Οι αναγνωστικές δεξιότητες επηρεάζουν την ανάπτυξη των δεξιοτήτων γραφής και το αντίστροφο.
- Περιλαμβάνει στοιχεία ασκήσεων πάνω στη λέξη, κατευθυνόμενη ανάγνωση, σιωπηρή ανάγνωση, διαδραστική γραφή, κανόνες γραμματικής και ορθογραφίας.

Δεξιότητες ενσωματωμένες στον ισορροπημένο γραμματισμό

Εργαστήριο ανάγνωσης / γραφής

- Ανεξάρτητη ανάγνωση
- Κατευθυνόμενη ανάγνωση
- Μελέτη λογοτεχνικών κειμένων
- Ανεξάρτητη γραφή
- Κατευθυνόμενη γραφή
- Έρευνα

Γλώσσα / Διδασκαλία σε επίπεδο λέξης

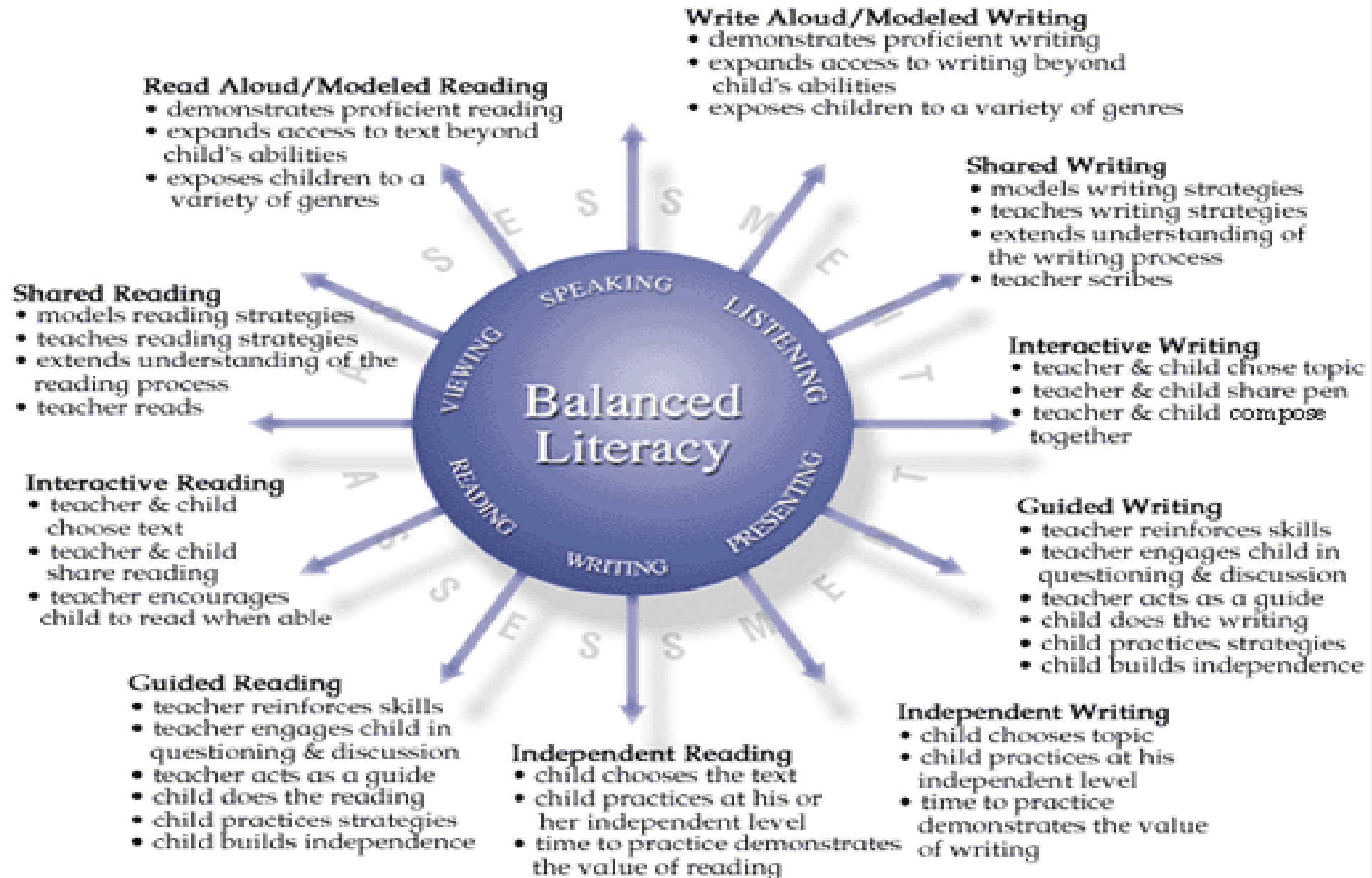
- Διαδραστική φωναχτή ανάγνωση
- Διδασκαλία σε επίπεδο λέξης
- Μοντελοποίηση ή μοιρασμένη ανάγνωση / γραφή
- Θέατρο αναγνωστών/ Δραματοποίηση
- Ομαδική ανάγνωση (εν χορώ)
- Ποίηση
- Διαδραστική διόρθωση/Λεξιλόγιο
- Αξιολόγηση ανάγνωσης/ γραφής

Δεξιότητες και στρατηγικές που διδάσκονται κατά την ανάγνωση και τη γραφή

- Φωνημική επίγνωση / Φωνολογική δομή
- Ανάλυση-μελέτη λέξεων / Ορθογραφία
- Γραφή κειμένου
- Κατανόηση
- Ευχέρεια
- Λεξιλόγιο

What is Balanced Literacy?

<https://primaryconsultant.yukonschools.ca/balanced-literacy.html>

Οργάνωση / Πλοήγηση

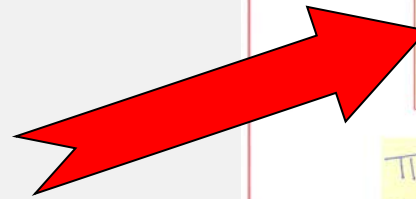
Οργάνωση του περιεχομένου

Κάθε ενότητα αναπτύσσεται γύρω από:

- Ένα είδος λόγου και κειμενικά είδη που ανήκουν σ' αυτό, ανάλογα και με το θέμα της ενότητας
- Ένα βασικό και ορισμένα δευτερεύοντα ή επανερχόμενα γλωσσικά φαινόμενα (γραμματική)

Προσανατολισμός ενδιαφερόντων / προοργανωτής

- Διατύπωση στόχων (μεταγνωστική στρατηγική)

Είμαστε έτοιμοι;

Στην ενότητα αυτή θα μάθεις:

- ✓ Γιατί αφήνουμε μηνύματα.
- ✓ Να αφήνεις σύντομα μηνύματα, προφορικά και γραπτά.
- ✓ Να βάζεις διαλυτικά, απόστροφο και ενωτικό, όταν γράφεις.
- ✓ Να διαβάζεις και να γράφεις τους διφθόγγους.

Πέρασα να σε
δω αλλά δε σε
βρήκα. Θα σου
τηλεφωνήσω το
απόγευμα.
Χαρά

26 Οκτωβρίου,
του Αγίου Δημητρίου.
Να ειχνηδώ στη
θεία Δήμητρα.

Μαριά, φεύγω για το σχολείο.
Πήρε η γιαγιά. Θα περάσει
το απόγευμα από το σπίτι
Λουκάς

Λουκά, γεια.
Είμαι ο Αρμπέν.
Ήθελα να βγούμε
να παίξουμε,
αλλά δε σε βρήκα.

- Ποιος έχει αφήσει καθένα από τα παραπάνω μηνύματα και γιατί;
- Εσύ έχεις πάρει ποτέ μήνυμα; Από ποιον;
- Έχεις αφήσει ποτέ μήνυμα σε κάποιον; Τι του έλεγες ή τι του έγραφες;

Κείμενα και ερωτήσεις κατανόησης

Η ΓΛΩΣΣΑ ΜΑΣ... Ο ΚΟΣΜΟΣ ΜΑΣ * ΒΙΒΛΙΟ ΜΑΘΗΤΗ

① Η Χαρά, ο Λουκάς, η Γαλήνη και ο Αρμπέν

προετοιμάζονται για το ταξίδι τους στη Χωχαρούπτα. Όλοι σκέφτονται συνέχεια τι θα χρειαστούν στο δρόμο. Δεν ξέρουν τι καιρό θα κάνει ούτε πώς θα είναι στη Χωχαρούπτα. Έτσι, προσπαθούν να μην ξεχάσουν κάποια βασικά πράγματα, όπως τρόφιμα, ρούχα και άλλα.

«Γιατί ανησυχούμε άδικα; Ας βρούμε στον τηλεφωνικό κατάλογο κάποιο τηλέφωνο της Χωχαρούπτας. Θα τηλεφωνήσουμε στην τουριστική αστυνομία της Χωχαρούπτας και θα ρωτήσουμε όλα αυτά που χρειάζεται να γνωρίζουμε για το ταξίδι! Θα πάρω τηλέφωνο το Λουκά, για να του πω την ιδέα μου!»

«Ο Κώστας, η Μάρθα και ο Λουκάς απουσιάζουν. Αφήστε το μήνυμά σας!»

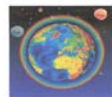
Γαλήνη

Στο μεταξύ η Γαλήνη, για να μη χάνει χρόνο, αρχίζει να ψάχνει στον τηλεφωνικό κατάλογο. Βλέπει σε μια σελίδα πολλά ονόματα χωρών.

Τα διαβάζει όλα με τη σειρά:

Αίγυπτος, Αλβανία,, Βουλγαρία, Ελλάδα, Ιαπωνία,, Κίνα, Κορέα,, Ουκρανία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Τουρκία,, Φιλιππίνες...

- Ξέρεις κάποιες από αυτές τις χώρες;
- Βρες τες στο χάρτη με τη βοήθεια του δασκάλου σου.

Μάθε να γράφεις σωστά τη φράση με τα έντονα γράμματα.

6. ΕΙΜΑΣΤΕ ΕΤΟΙΜΟΙ!

- Τι σκέφτονται συνέχεια οι τέσσερις φίλοι;
- Τι σκέφτηκε να κάνει η Γαλήνη, για να βρουν πληροφορίες για τη Χωχαρούπτα;
- Σε ποιον άφησε μήνυμα η Γαλήνη;
- Πώς νομίζεις ότι οι άνθρωποι παλιά έπαιρναν ή έστελναν μηνύματα ο ένας στον άλλο;

Θα ήθελες αυτή τη στιγμή να αφήσεις σε κάποιον μήνυμα; Σε ποιον; Γράψε στο τετράδιό σου τι θα του έλεγες.

- Μετά από ποια χώρα θα έπρεπε να βρίσκεται η Χωχαρούπτα στον τηλεφωνικό κατάλογο που βρήκε η Γαλήνη;

- ▶ Πήγαινε στην Άσκηση ①, στη σελίδα 31 του Τετραδίου Εργασιών. Έπειτα, άφησε και εσύ τα δικά σου μηνύματα στις Ασκήσεις ② και ③, στις σελίδες 31 και 32.

②

ΣΚΕΨΕΙΣ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ

Η Γαλήνη νύσταξε και αποφάσισε να πάει για ύπνο. Πριν ξαπλώσει, πήρε ένα χαρτάκι και άφησε ένα μήνυμα στη μητέρα της:

Μαμά, αύριο ξύπνα με νωρίς. Δεν έχω βρει τα παιδιά ούτε το τηλέφωνο της Χωχαρούπτας. Φαντάζομαι ότι θα είναι μια χώρα νεράιδων όπως στα παραμύθια...
'Η μήπως είναι ένα γραφικό χωριό με γαϊδουράκια; Ελπίζω να τα καταφέρουμε!

Πίνακας Αυτοαξιολόγησης (μεταγνωστική στρατηγική)

Διάβασε αυτά που γράφει
ο πίνακας
και σημείωσε τι έμαθες.

Έμαθα...	Πολύ καλά	Αρκετά καλά
Έμαθα γιατί αφήνουμε μηνύματα.		
Έμαθα να αφήνω και εγώ μηνύματα προφορικά ή γραπτά.		
Έμαθα πότε βάζουμε διαλυτικά, απόστροφο και ενωτικό.		
Έμαθα να διαβάζω και να γράφω σωστά τους διφθόγγους.		

Ορθογραφία - Όχι μόνο απομνημόνευση, αλλά και εύρεση λαθών, συμπλήρωση γραμμάτων, κτλ.

Άσκηση 3

Η αδελφή της Γαλήνης, που πηγαίνει στην πρώτη δημοτικού έγραψε το παρακάτω κείμενο. Έκανε όμως μερικά λάθη. Μπορείς να βοηθήσεις τη Γαλήνη να τα διορθώσει; Βρες τα 7 λάθη, υπογράμμισέ τα και γράψε από κάτω τις λέξεις σωστά.

Το σπίτη της γιαγιάς μου στο χωριό έχει μια μεγάλη αυλί. Το σκυλή της είναι πολύ μεγάλο. Όταν φτάνω μου γλείφει το χέρι. Η γιαγιά μου ζιμώνει ωραίο ψωμή. Την καλύτερη φίλι μου στο χωριό τη λένε Κατερίνα. Έχει και μια μικρή αδελφή. Το δικό της σπίτη είναι δίπλα στο σχολείο.

.....
.....
.....
.....

Άσκηση 14

Καθώς η Γαλήνη γύριζε από το σχολείο, έπασε δυνατή βροχή. Μπήκε νερό στην τσάντα της, βράχηκαν τα τετράδιά της και μουτζουρώθηκαν μερικές λέξεις. Μπορείς να τη βοηθήσεις να ξαναγράψει τις μουτζουρωμένες λέξεις; Μην ξεχάσεις να βάλεις τους τόνους!

Τα παιχνίδια του αδελφού (σαν μουτζούρα από νερό)
μου τα φυλάμε σε ένα σάκο που ήταν του παππού μου
του ταχυδρόμου Οι σάκοι των ταχυδρόμων
..... ήταν μεγάλοι και δερμάτινοι, για να αντέχουν τη μανία
του ανέμου και τις ακτίνες του ήλιου
και έτσι τα γράμματα να φτάνουν στους κατοίκους και
των πιο απομακρυσμένων χωριών. Αλλά και οι ίδιοι οι ταχυδρόμοι
βάδιζαν ακούραστα σε ανήφορους και κατήφορους
..... . Έμπαιναν σε αυλόγυρους και
λαχανόκηπους μοιράζοντας την αλληλογραφία.

Αντιγραφή - Συνδέεται με την πλοκή & την ορθογραφία

Άσκηση 2

Ο αφηρημένος τυπογράφος τύπωσε μερικές προσκλήσεις με λάθη. Μπορείς να τα υπογραμμίσεις και να γράψεις σωστά **στο τετράδιό σου** πότε και πού είμαστε προσκεκλημένοι;

Σας καλούμε στην κοπή της βασιλόπιτας του συλλόγου χειμερινών κολυμβητών «Ο μπάτης» που θα γίνει Φεβρουάριος την 13 Παρασκευή 2003 ακτή Μπάτη στις 9 μ.μ.

Σας προσκαλούμε στην ομιλία που θα δώσει ο συγγραφέας Κωνσταντίνος Βασιλείου με θέμα «Παιδικά εικονογραφημένα βιβλία» Μαρτίου 19 Τρίτη την 2003 στην αίθουσα της Στέγης Φίλων Γραμμάτων και Τεχνών Καβάλας στις 7 μ.μ.

13

Αντίγραψε **στο τετράδιό σου** με **ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ** και μάθε να γράφεις **σωστά** όσες από τις παρακάτω φράσεις θα μπορούσες να **διαβάσεις** ή να **γράψεις** σε μια πινακίδα.

- * Απαγορεύεται το παρκάρισμα. * Κλείνετε την πόρτα. *
- * Δεν επιτρέπεται να παρκάρετε σε αυτό το σημείο. *
- * Σας παρακαλώ πολύ να κλείνετε την πόρτα κάθε φορά που μπαίνετε. *
- * ΕΝΟΙΚΙΑΖΕΤΑΙ. * Αυτό το σπίτι που βλέπετε ενοικιάζεται. *

Μην ξεχάσεις τα σημεία στίξης όπου χρειάζεται.
Να θυμάσαι ότι στα **ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ** δε βάζουμε τόνο.

- Υπογράμμισε τώρα από τις παραπάνω φράσεις αυτές που θα μπορούσες να **πεις** ή να **ακούσεις**.

▶ Πήγαινε στις σελίδες 60 και 61 του **Τετραδίου Εργασιών** και κάνε τις **Ασκήσεις 3** και **4**.

19

Γραμματικά φαινόμενα: Επαγωγική συνειδητοποίηση του γραμματικού κανόνα μέσα από παρατήρηση παραδειγμάτων.

2

Σκέψεις πριν από το ταξίδι

Η Γαλήνη νύσταξε και αποφάσισε να πάει για ύπνο. Πριν ξαπλώσει, πήρε ένα χαρτάκι και άφησε ένα μήνυμα στη μητέρα της:

Μαμά, αύριο ξύπνα με νωρίς. Δεν έχω βρει τα παιδιά ούτε το τηλέφωνο της Χωχαρούπας. Φαντάζομαι ότι θα είναι μια χώρα νεραϊδών όπως στα παραμύθια... Ή μήπως είναι ένα γραμμωτό χωριό με γαϊδουράκια; Ελπίζω να τα καταφέρουμε!

53

Ταξίδι στον κόσμο της γλώσσας

Με τις σκέψεις αυτές να της **χαϊδεύουν** το μυαλό, αποκοιμήθηκε...

Χμ! Πολύ ωραίο το μήνυμα της Γαλήνης. Μήπως όμως λείπει κάτι από κάποιες λέξεις; Μπορείς να βρεις από ποιες; Εγώ δεν καταλαβαίνω τι είναι μια χώρα **νεραϊδών**. Εσύ; Ποιες άλλες λέξεις δεν καταλαβαίνεις; Γιατί; Να σου πω ένα μυστικό; Πρόσεξε τη λέξη **χαϊδεύουν** και τα σημαδάκια πάνω από το **ι** θα μαντέψεις... Το βρήκες;

Διάβασε δυνατά τις παρακάτω λέξεις.

Τα **ει**, **αι**, **οι** και **αυ** ακούγονται το ίδιο με τα **εί**, **αί**, **οί** και **αύ**; Σε τι διαφέρουν;

ειρήνη	θεικός
παιδιών	γαϊδουριών
οικογένεια	κοροϊδεύουν
αυλή	αϋπνία

Αντίγραψε τις λέξεις στο τετράδιό σου και μάθε να τις γράφεις σωστά.

Τα σημαδάκια •• που μπαίνουν πάνω από ορισμένα γράμματα τα λέμε διαλυτικά! Αυτά ξέχασε η Γαλήνη στις λέξεις του μηνυματός της. Ξέρεις γιατί τα ονομάζουμε έτσι; Γιατί μας λένε να μη διαβάζουμε το **ει** σαν **ι**, το **αι** σαν **ε** και το **οι** σαν **ι**, αλλά να τα διαλύουμε, να τα χωρίζουμε σε δύο ήχους: **εί**, **αί**, **οί**.

►► Για να δεις τι κάνουν τα διαλυτικά στις λέξεις, πήγαινε στην Άσκηση 4, στη σελίδα 32 του Τετραδίου Εργασιών. Θα γελάσουμε πολύ με τις λέξεις που αλλάζουν!

54

Εμπέδωση του γραμματικού φαινομένου

Άσκηση 3

Πηγαίνεις στο σπίτι ενός φίλου σου, αλλά όλοι λείπουν.

Γράψε το σημείωμα που θα του ρίξεις κάτω από την πόρτα.

.....

.....

.....

.....

.....

Άσκηση 4

Τα διαλυτικά γλίστρησαν, έφυγαν από τη θέση τους και μπήκαν αλλού.

Έτσι, έγιναν πολλά λάθη.

Μπορείς να βρεις τις λέξεις που είναι λάθος και να τις γράψεις δίπλα σωστά;

Ο κυρ-Κώστας μπήκε στο καίκι του και ξεκίνησε.

κ α ἴ κ ι

Στο εστιατόριο παραγγείλαμε παιδάκια!

.....

Τα παιδιά έτρεχαν με τα ποδήλατά τους.

.....

Στις 5 Μαΐου έχω τα γενέθλιά μου.

.....

Έκανε καλό καιρό στο Κάιρο και φόρεσα την καρό μου φούστα.

.....

Όποιος κοροιδεύει κοροιδεύει τον εαυτό του.

.....

Στην αυλή μας παίζουμε κυνηγητό.

.....

4

Και η Χαρά σκεφτόταν το ταξίδι. Πριν να την πάρει ο ύπνος, διάβασε ένα παραμύθι, όπως κάθε βράδυ.

Κείμενα για επεξεργασία γραμματικού φαινομένου

Ο αϊτός και το αηδόνι

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν ένας αϊτός που είχε για γείτονα ένα αηδόνι το οποίο κελαηδούσε πιο ωραία από όλα τα πουλιά του δάσους. Το αηδόνι θαύμαζε τον αϊτό για τα μεγάλα δυνατά φτερά του, και ο αϊτός θαύμαζε το αηδόνι για το κελάηδημά του.

Μια μέρα λέει ο αϊτός στο αηδόνι: «Αηδόνι, βόηθα με να μάθω να κελαηδώ όπως εσύ». «Μετά χαράς» είπε το αηδόνι και άρχισε να δείχνει στον αϊτό πώς πρέπει να τραγουδά. Ο αϊτός όμως, όσο και αν προσπαθούσε, δεν μπορούσε να τραγουδήσει.

Την άλλη μέρα λέει το αηδόνι στον αϊτό: «Αϊτέ, θα μου μάθεις να φτερουγίζω ψηλά κουβαλώντας πράγματα, όπως αυτό το ρόιδι;». «Μετά χαράς» είπε ο αϊτός, μα όσο και αν προσπαθούσε να δείξει στο αηδόνι πώς να κρατά το ρόιδι και να πετά ψηλά, το αηδόνι δεν τα κατάφερνε. Το ρόιδι έπεσε και άνοιξε στη μέση.

Ένας γαΐδαρος που περνούσε από εκεί τους λέει: «Είναι καλύτερο να σας αρέσει αυτό που είστε παρά να θέλετε να μοιάσετε σε κάποιον άλλο!»

Τι ήθελε ο αϊτός και τι το αηδόνι; Το κατάφεραν;

Τι τους συμβούλεψε η αλεπού;

Μπορείς να χρωματίσεις όλα τα **αι**, **άι**, **αη**, **όι** και **όη** του παραμυθιού;

Τα **άι**, **αι**, **αη**, **όι** και **όη** λέγονται δίφθογοι.

Αντίγραψε **στο τετράδιό σου** τις λέξεις του κειμένου που έχουν **αι**, **άι**, **αη**, **όι** και **όη** και μάθε να τις γράφεις σωστά.

Κείμενα για διδασκαλία γραμματικού φαινομένου

Ταξίδι στον κόσμο της γλώσσας

4 Τώρα, διάβασε το παρακάτω κείμενο:

Η επανάσταση των παραμυδιών

Ένα όμορφο φθινοπωριάτικο πρωί, μια παραμυθένια συντροφιά πέρασε τις χορταριασμένες πύλες της παραμυθοχώρας και πήρε την άσφαλτο για την πόλη των ανθρώπων.

Μπροστά-μπροστά πήγαινε ο Παπουτσωμένος Γάτος, πίσω η Σταχτοπούτα, που κρατούσε ένα μεγάλο φάκελο με μικρές αγγελίες «ΕΝΟΙΚΙΑΖΕΤΑΙ», ξοπίσω της ο γενναίος Ραφτάκος, που κρατούσε ένα μεγάλο φάκελο «ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ» για φορτηγάκια, ύστερα η Κокκινοςκουφίτσα και τελευταίος ο Κοντορεβιθούλης, που άφηνε πίσω τους ψεύτικα σήματα της τροχαίας, για να μην μπορεί κανείς να τους ακολουθήσει.

Κι όταν έφτασε η μαγική ώρα των μεταμορφώσεων κι η κολοκύθα έγινε πάλι χρυσή καρότσα, όλοι πήδησαν μέσα, απέραντα ευτυχισμένοι.

Ζωή Βαλάση, «Η επανάσταση των παραμυδιών», εκδ. Γνώση

5 Συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα με τις λέξεις με έντονα γράμματα του κειμένου της σελίδας 20:

ΤΟ ΟΡΙΣΤΙΚΟ ΑΡΘΡΟ					
ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ			ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ		
Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
.....	ΤΟ	οι	οι	ΤΑ
ΤΟΥ	ΤΟΥ	ΤΩΝ
ΤΟ(Υ)	ΤΟ	ΤΟΥΣ	ΤΑ

Τα **ο, η, το** είναι **οριστικά άρθρα**.
Τα χρησιμοποιούμε όταν μιλούμε για **ορισμένο** πρόσωπο, ζώο ή πράγμα.
Για παράδειγμα, **ο** μπαμπάς **του** Λουκά, **η** γάτα **της** Χαράς, **το** μολύβι **του** Αρμπέν.

Παραγωγή γραπτού λόγου -I

- Η παραγωγή λόγου, γραπτού ή προφορικού, γίνεται αντικείμενο συστηματικής διδασκαλίας
- Ο λόγος που ζητείται από τον μαθητή ανήκει σε ένα από τα βασικά είδη που διδάσκονται: αναφορικός (αφήγηση, περιγραφή) κατευθυντικός λόγος και σε ορισμένο κειμενικό είδος (λ.χ. επιστολή, κανόνες παιχνιδιού)
- Τα γνωρίσματα του ζητούμενου κειμενικού είδους (γραμματικά στοιχεία, δομή) διδάσκονται στην αντίστοιχη ενότητα
- Το ζητούμενο κείμενο έχει ορισμένο, πραγματικό ή φανταστικό και, σε κάθε περίπτωση, πιθανό αποδέκτη και σκοπό. Από αυτά προκύπτουν χαρακτηριστικά όπως η έκταση και το ύφος.
- Η αξιολόγηση και η αυτοαξιολόγηση του παραγόμενου κειμένου γίνεται με βάση τα ζητούμενα της εκφώνησης.

Παραγωγή γραπτού λόγου -II

- Οι μαθητές καθοδηγούνται για ή και κατά τη σύνθεση κειμένου.
- Η καθοδήγηση θα πρέπει να είναι φθίνουσα, ώστε ο μαθητής να είναι (σταδιακά και κατά το δυνατόν) σε θέση να ελέγχει ο ίδιος το γραπτό του και να διορθώνει τον προφορικό λόγο του.
- Η παραγωγή λόγου μπορεί να καθορίζεται από τον εκπαιδευτικό, ιδιαίτερα αν «εκμεταλλεύεται» μία επίκαιρη περίπτωση της σχολικής ή της εξωσχολικής ζωής.
- Κείμενα με πλήρες νόημα και επικοινωνιακό-λειτουργικό χαρακτήρα
 - Α' δημοτικού: λέξεις, λεζάντες, φράσεις, σύντομες ιστορίες
 - Β' δημοτικού: κόμικς, λεζάντες, λίστες, ετικέτες προϊόντων, περιγραφή, αφήγηση, ρεπορτάζ, παραμύθι, οδηγίες

Διδακτικές τεχνικές

1. Προσδιορισμός χαρακτηριστικών κειμένου (τεχνικών-μορφολογικών)
2. Παραγωγή με υποβοήθηση
3. Ελεύθερη παραγωγή

Προσδιορισμός χαρακτηριστικών & παραγωγή με υποβοήθηση

7. Πώς λέμε **ΟΧΙ**;

Ο ψεύτης βοσκός

Τίτλος

Αρχή

Ζούσε κάποτε ένας βοσκός. Κάθε πρωί πήγαινε τα πρόβάτά του να βοσκήσουν.

Μέση

Μια μέρα αποφάσισε να κάνει ένα αστείο, για να διασκεδάσει. Ανέβηκε σ' ένα ύψωμα και άρχισε να φωνάζει: «Λύκος! Λύκος! Τρέξτε!» Οι χωριανοί τον άκουσαν κι έτρεξαν να βοηθήσουν. Δεν είδαν όμως το λύκο. Είδαν μόνο το βοσκό να γελά κι έφυγαν θυμωμένοι.

Τέλος

Δεν πέρασε πολύς καιρός και πλησίασε στ' αλήθεια λύκος το κοπάδι. «Λύκος! Λύκος! Τρέξτε!» φώναζε τρομαγμένος ο βοσκός. Αλλά αυτή τη φορά οι χωριανοί δεν έδωσαν σημασία. Κανείς δεν τον πίστεψε και κανείς δεν έτρεξε να τον βοηθήσει. Έτσι, ο λύκος έφαγε τα πρόβατα του ψεύτη βοσκού.

«Μύθοι του Αισώπου», εκδ. Ελληνικά Γράμματα, εικονογράφηση Άννα Μενδρινού

Μάθε να γράφεις **σωστά** την αρχή του παραμυθιού.

67

Ταξίδι στον κόσμο της γλώσσας

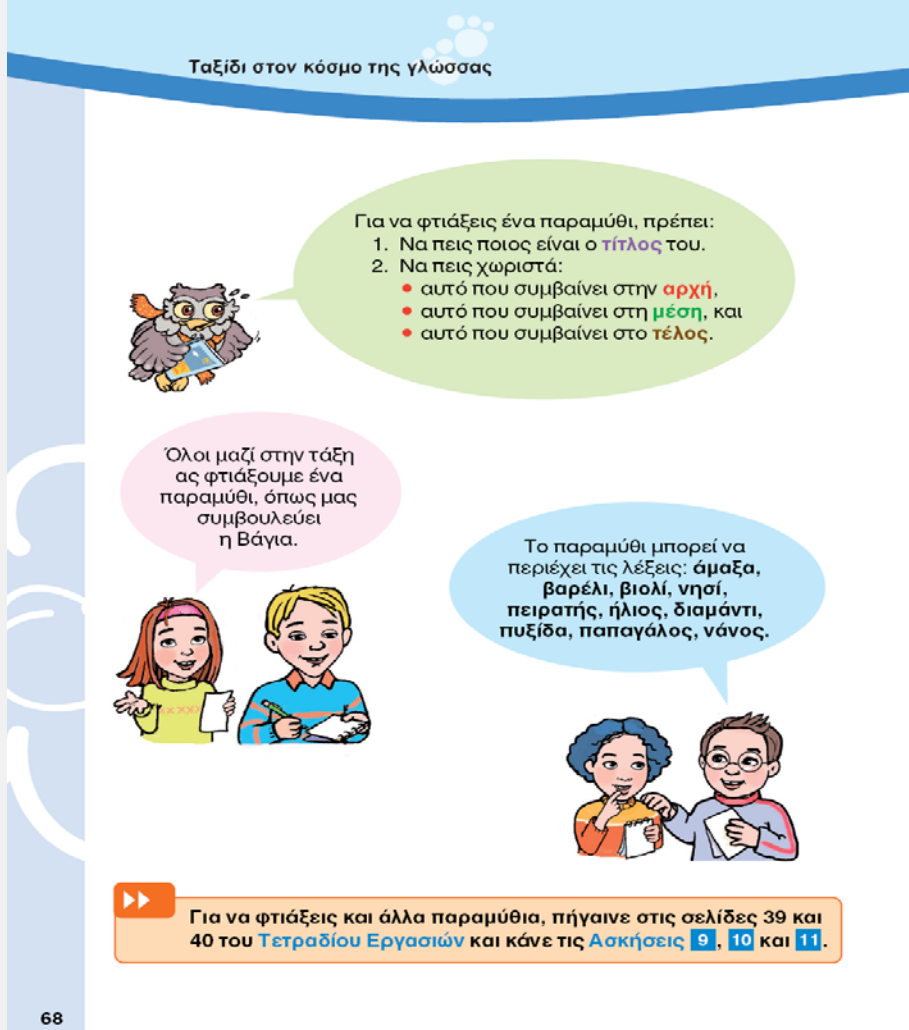
Για να φτιάξεις ένα παραμύθι, πρέπει:

1. Να πεις ποιος είναι ο **τίτλος** του.
2. Να πεις χωριστά:
 - αυτό που συμβαίνει στην **αρχή**,
 - αυτό που συμβαίνει στη **μέση**, και
 - αυτό που συμβαίνει στο **τέλος**.

Όλοι μαζί στην τάξη φτιάχνουμε ένα παραμύθι, όπως μας συμβουλεύει η Βάγια.

Το παραμύθι μπορεί να περιέχει τις λέξεις: **άμαξα, βαρέλι, βιολί, νησί, πειρατής, ήλιος, διαμάντι, πυξίδα, παπαγάλος, νάνος.**

Για να φτιάξεις και άλλα παραμύθια, πήγαινε στις σελίδες 39 και 40 του **Τετραδίου Εργασιών** και κάνε τις **Ασκήσεις 9, 10 και 11.**

68

Διδασκαλία δομής κειμένου (Ενότητα 7, ΤΕ)

7. Πώς λέμε ΟΧΙ;

Άσκηση 9

Η μικρή αδελφή του Λουκά έσκισε το αγαπημένο του παραμύθι σε κομματάκια. Μπορείς να τα βάλεις στη σειρά; Γράψε **ΤΙΤΛΟΣ**, **ΑΡΧΗ**, **ΜΕΣΗ** και **ΤΕΛΟΣ**.

Ο κόσμος μαζευόταν γύρω του, αλλά κανείς δεν αγόραζε ούτε έναν τσοδούλη κομήτη. Ο φτωχός μάγος είχε μέρες να φάει, γιατί δεν κέρδιζε καθόλου λεφτά.

Μια φορά κι έναν καιρό ένας μάγος ανακάλυψε μια μηχανή, για να φτιάχνει κομήτες μεγάλους ή μικρούς, με ουρά απλή ή διπλή και με διάφορα χρώματα. Ο μάγος γυρνούσε σε χώρες και χωριά, έδειχνε τη μηχανή του και προσπαθούσε να πουλήσει τους κομήτες του.

Ένα βράδυ που πεινούσε πάρα πολύ μεταμόρφωσε τη μηχανή του σε ένα κεφαλάκι τυρί και το έφαγε.

Ο μάγος με τους κομήτες

Ταξίδι στον κόσμο της γλώσσας

Άσκηση 10

Γράψε **στο τετράδιό σου** το δικό σου παραμύθι. Θυμήσου να πεις:

- ποιος είναι ο τίτλος,
- ποιοι είναι οι ήρωες,
- πού βρίσκονται,
- πότε και
- τι συμβαίνει.

Μην ξεχάσεις τα σημεία στίξης και τα κεφαλαία γράμματα! Αφού γράψεις το παραμύθι, εικονογράφησέ το!

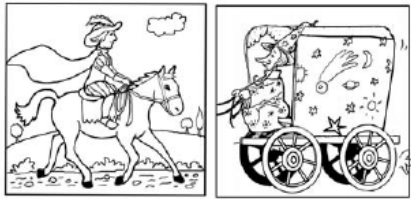

Παραγωγή γραπτού λόγου με υποβοήθηση & φθίνουσα καθοδήγηση

Άσκηση 11

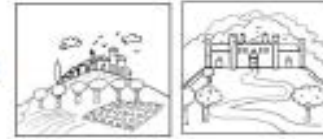
Φτιάξε το παραμύθι σου διαλέγοντας τις ανάλογες εικόνες.
Έπειτα χρωμάτισε τις εικόνες και γράψε το κείμενο που ταιριάζει.

Μια φορά κι
έναν καιρό
ήταν ένας

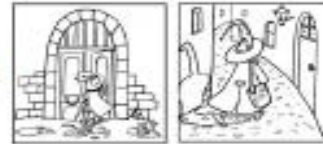
.....
που ήταν πάνω σε
.....
.....

Καθώς
προχωρούσε,
είδε από
μακριά ένα

.....
που έμοιαζε έρημο.

Πλησίασε και

.....
.....
.....

Ξαφνικά

.....
.....
.....

Μπορείς να διηγηθείς τι γίνεται στη συνέχεια;

Μήνυμα...

Είμαστε έτοιμοι;

6

Στην ενότητα αυτή θα μάθεις:

- ✓ Γιατί αφήνουμε μηνύματα.
- ✓ Να αφήνεις σύντομα μηνύματα, προφορικά και γραπτά.
- ✓ Να βάζεις διαλυτικά, απόστροφο και ενωτικό, όταν γράφεις.
- ✓ Να διαβάζεις και να γράφεις τους διφθόγγους.

26 Οκτωβρίου,
Του Αγίου Δημητρίου.
Να ειχηδω στη
δεια Δημητρα.

Πέρασα να σε
δω αλλά δε σε
βρήκα. Θα σου
τηλεφωνήσω το
απόγευμα. ❤️
Χαρά

Μαρά, φεύγω για το σχολείο.
Πήρε η μαζιά. Θα περίσσει
το απόγευμα από το σπίτι
Λουκάς

Λουκά, γεια.
Είμαι ο Αρμπέν.
Ήθελα να βγούμε
να παίξουμε,
αλλά δε σε βρήκα.

- ✨ Ποιος έχει αφήσει καθένα από τα παραπάνω μηνύματα και γιατί;
- ✨ Εσύ έχεις πάρει ποτέ μήνυμα; Από ποιον;
- ✨ Έχεις αφήσει ποτέ μήνυμα σε κάποιον; Τι του έλεγες ή τι του έγραφες;

Ταξίδι στον κόσμο της γλώσσας

Άσκηση 3

Πηγαίνεις στο σπίτι ενός φίλου σου, αλλά όλοι λείπουν.
Γράψε το σημείωμα που θα του ρίξεις κάτω από την πόρτα.

Περιγραφή...

13. Μες στο Μουσείο

Για να περιγράψεις ένα χώρο, μπορείς να μιλήσεις για το **σχήμα** του, το **μέγεθός** του, το **χρώμα** του και για το **τι υπάρχει μέσα** σε αυτόν, ξεκινώντας από τη μια πλευρά του έως την άλλη. Μπορείς ακόμα να πεις **σε τι χρησιμεύει** ο χώρος αυτός.

Όταν περιγράφουμε ένα αντικείμενο, δεν ξεχνούμε να πούμε **τι είναι**, **σε τι χρησιμεύει**, το **σχήμα** του, το **χρώμα** του, το **μέγεθός** του, το **υλικό** από το οποίο είναι φτιαγμένο, τα **σχέδια** που έχει.

Για να περιγράψεις και εσύ αντικείμενα, κάνε τις **Ασκήσεις 5 και 6** στη σελίδα 9 του **Τετραδίου Εργασιών**.

13. Μες στο Μουσείο

4

Μικροί λαογράφοι

Για να γίνεις μικρός λαογράφος, γράψε σε ένα χαρτί έθιμα που γνωρίζεις, λαϊκά παραμύθια, παραδόσεις ή αινίγματα που άκουσες, παιχνίδια που έπαιζαν οι μεγαλύτεροι. Μαζέψτε ό,τι συγκέντρωσε ο καθένας σας και φτιάξτε ένα βιβλίο ή, αν θέλετε, στείλτε ό,τι γράψατε στο «Λαλουςάκι», για να το δημοσιεύσει.

5

Βάγια, στο «Λαλουςάκι» γράφει ότι η νεροσφουρίχτρα **γουργουρίζει**. Και η κοιλιά μας λέμε ότι γουργουρίζει!

Υπάρχουν και άλλες πολλές λέξεις που δηλώνουν έναν ήχο.

Τέτοιες λέξεις θα βρεις στο **Τετράδιο Εργασιών**, στη σελίδα 10, στις **Ασκήσεις 7 και 8**.

6

Τι θα λέγατε να φτιάξετε μια **λαογραφική έκθεση** στο σχολείο σας; Ζητήστε από τους μεγαλύτερους να σας δανείσουν αντικείμενα που χρησιμοποιούσαν παλιά. Έπειτα γράψτε τις λεζάντες. Θα μπορούσατε μάλιστα να οργανώσετε μια εκδήλωση στην οποία να καλέσετε γονείς, δασκάλους και άλλους μαθητές για τα εγκαίνια της έκθεσής σας. Πώς θα τους καλέσετε; Πώς θα αναγγείλετε το γεγονός; Πώς θα θυμάστε ποιος σας δάνεισε τα πράγματα;

Χρήση λεξικού

- Εξοικείωση με το σχολικό λεξικό (Ενότητα 11)
- Στρατηγικές χρήσης λεξικού
- Δημιουργία αναγκών αναζήτησης λέξεων
- Δημιουργία προσωπικού λεξικού

Αλφαβήτιση

Τι βιβλίο είναι αυτό; **11** ΕΝΟΤΗΤΑ

Στην ενότητα αυτή θα μάθεις:

- ✓ Τα χαρακτηριστικά του λεξικού σου.
- ✓ Να βρίσκεις γρήγορα μια λέξη στο λεξικό.
- ✓ Να ξεχωρίζεις στο λεξικό σου τους ορισμούς από τα παραδείγματα.
- ✓ Να φτιάχνεις ορισμούς λέξεων.
- ✓ Να ξεχωρίζεις τα κύρια από τα κοινά ουσιαστικά.
- ✓ Να κλίνεις τα αρσενικά ουσιαστικά σε -ος.
- ✓ Να φτιάχνεις το δικό σου λεξικό.

Παρατήρησε προσεκτικά τις σελίδες.

Ποιες μοιάζουν μεταξύ τους;
 Σε τι διαφέρουν η μία από την άλλη;
 Από τι βιβλίο είναι βγαλμένη η καθεμία από αυτές τις σελίδες;

Βρες σε τι διαφέρει η σελίδα του λεξικού από τις υπόλοιπες.

2 Στο λεξικό οι λέξεις μπαίνουν με αλφαβητική σειρά.

Όμως, μερικές φορές δυσκολευόμαστε να βάλουμε τις λέξεις στη σειρά, γιατί μοιάζουν. Βάλε στη σωστή αλφαβητική σειρά με βάση τα πρώτα τους γράμματα τις λέξεις:

πλαστελίνη	αγκάθι	πλατεία	δηλαδή
μπουμπουνίζει	δήλωση	αγκαλιάζω	αγκαλιά
πλαστικός	μπουμπούκι	μπουφάν	δηλώνω

1	2	3	4	5	ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ												
Α α	Β β	Γ γ	Δ δ	Ε ε	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	ΜΕΣΗ
					Ζ ζ	Η η	Θ θ	Ι ι	Κ κ	Λ λ	Μ μ	Ν ν	Ξ ξ	Ο ο	Π π	Ρ ρ	
																	ΤΕΛΟΣ

A	...	M	...
.....
.....
.....

Χρήση του λεξικού (1)

5

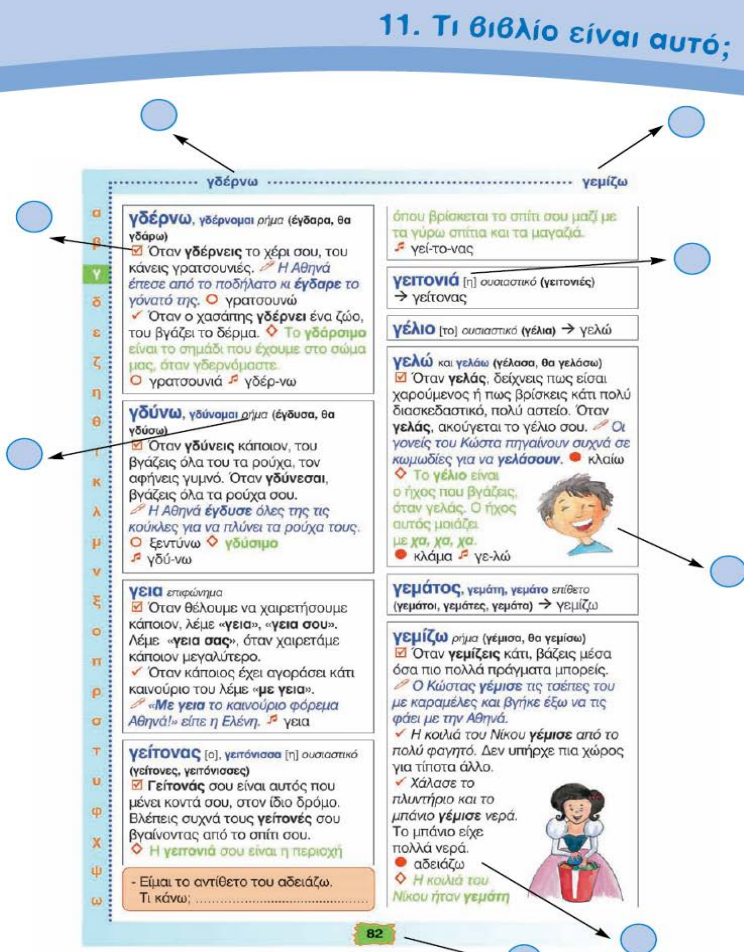

Έλα να βρούμε οχτώ πληροφορίες στο λεξικό. Παρατήρησε καλά τη σελίδα του λεξικού και συμπλήρωσε τον αριθμό που αντιστοιχεί στην πληροφορία που δίνεται παρακάτω.

1. Ο αριθμός της σελίδας.
2. Η πρώτη λέξη της σελίδας.
3. Η τελευταία λέξη της σελίδας.
4. Η λέξη είναι θηλυκού γένους.
5. Η λέξη είναι ρήμα.
6. Η πρώτη σημασία της λέξης.
7. Η εικόνα μιας λέξης του λεξικού.
8. Μια αντίθετη λέξη.

28

11. Τι βιβλίο είναι αυτό;

The screenshot shows a dictionary page with several words and their definitions. Annotations with arrows point to specific parts of the page:

- Blue circles point to the page number '82' at the bottom.
- Blue circles point to the word 'γδέρνω' at the top left.
- Blue circles point to the word 'γεμίτσο' at the top right.
- Blue circles point to the word 'γείτονας' in the middle right column.
- Blue circles point to the word 'γεμάτος' in the bottom right column.
- Blue circles point to the word 'γεμίζω' in the bottom right column.

82

▶▶ Πήγαινε στο Τετράδιο Εργασιών, στη σελίδα 67, ψάξε στο λεξικό και κάνε την Άσκηση 5.

29

Χρήση του λεξικού (2)

Ταξίδι στον κόσμο της γλώσσας

6

- ✓ Στο λεξικό μερικές λέξεις εξηγούνται καλύτερα με ένα παράδειγμα.
- ✓ Βρες στο λεξικό τις λέξεις: **μπροστά, άδειος, αλμυρός, μαρμελάδα.**
- ✓ Βρες στο λεξικό και **αντίγραψε στο τετράδιό σου** ένα παράδειγμα για καθεμιά λέξη.

Μάθε να γράφεις **σωστά** το παράδειγμα που βρήκες για τη λέξη **άδειος**.

Ταξίδι στον κόσμο της γλώσσας

10 Αναζήτησε τη λέξη **άγαλμα** στο λεξικό σου και έπειτα **αντίγραψε** στα κατάλληλα τετραγωνάκια ό,τι γράφει εκεί.

Γλυπτό του Νίκου Περαντινού - «Η Μνήμη»

Λέξη με χρωματιστά έντονα γράμματα:

.....

Η λέξη που ψάχνεις στο λεξικό είναι γραμμένη με **χρωματιστά έντονα γράμματα** και ονομάζεται **λήμμα**.

Λέξη με πλάγια γράμματα:

.....

Η λέξη με **πλάγια γράμματα** σου δείχνει **τι μέρος του λόγου** είναι η λέξη που ψάχνεις, δηλαδή αν είναι ουσιαστικό, επίθετο, ρήμα, επίρρημα κτλ.

Φράση με κανονικά γράμματα:

.....
.....
.....

Η φράση με κανονικά γράμματα είναι ο **ορισμός** της λέξης.

Φράση με πλάγια γράμματα:

.....
.....
.....

Η φράση με **πλάγια γράμματα** είναι ένα **παράδειγμα**.

34

Λεξιλόγιο

- Προσωπικό λεξικό / τετράδιο ευρετήριο / Πίνακες δύσκολων λέξεων
- Λεξικό τάξης
- Γλωσσάρι
- Διαισθητική κατανόηση και χρήση λεξικού
- Συνώνυμα-Αντίθετα
- Παγιωμένες εκφράσεις

Χρήση του λεξικού (3)

7

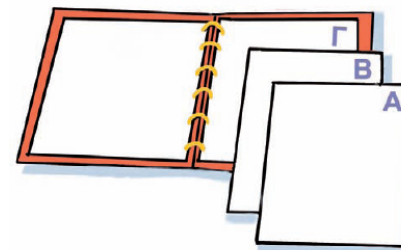
Τώρα πια έμαθες πώς είναι ένα λεξικό! Μπορείς λοιπόν να αρχίσεις να φτιάχνεις το δικό σου λεξικό, για να βάζεις μέσα όσες λέξεις δε βρίσκεις στο σχολικό σου λεξικό, όσες λέξεις σου αρέσουν ή όσες λέξεις σου φαίνονται αστείες. Για να φτιάξεις το λεξικό σου, διάβασε τις παρακάτω οδηγίες!

1. Αγόρασε ένα ντοσιέ που να χωρά περίπου 100 σελίδες και να έχει χωρίσματα με τα 24 γράμματα του ελληνικού αλφάβητου.
2. Σε κάθε σελίδα θα γράφεις μία λέξη.
3. Γράψε τη λέξη που θέλεις με έντονο χρώμα.
4. Έπειτα, αν γνωρίζεις, σημείωσε αν η λέξη αυτή είναι **ουσιαστικό**, **επίθετο**, **ρήμα** κτλ. Αν δε γνωρίζεις, μπορείς να ρωτήσεις το δάσκαλο ή τη δασκάλα σου.

11. Τι βιβλίο είναι αυτό;

5. Δώσε το δικό σου **ορισμό** της λέξης, αν μπορείς, αλλιώς συμβουλέψου ένα λεξικό.
6. Γράψε ένα **παράδειγμα** με τη λέξη.
7. Αν θέλεις, ζωγράφισε αυτό που φανερώνει η λέξη.
8. Πρόσθεσε λέξεις που έχουν **αντίθετη σημασία** και άλλες που έχουν την **ίδια σημασία** με τη λέξη που διάλεξες.

ΠΡΟΣΕΧΕ: Να έχεις πάντα τις λέξεις με **αλφαβητική σειρά**, για να ξέρεις πού να τις βρίσκεις.

Έτσι, όταν δε θυμάσαι μια λέξη, θα μπορείς να ψάχνεις και σε αυτό το λεξικό. Γι' αυτό καλό είναι να βάλεις στο λεξικό σου όσο πιο πολλές λέξεις μπορείς. Από δω και στο εξής θα σου προτείνω κάποιες λέξεις για το λεξικό σου.

Νέες λέξεις από κείμενο...

4

Διάβασε το παρακάτω κείμενο.
Μιλά για ένα μικρό παιδί, τον Ασημάκη, που αποφάσισε να ακολουθήσει τον Κολοκοτρώνη και να πολεμήσει μαζί του.

Το μήνυμα του Κολοκοτρώνη

Κείνη την ώρα ξέφυγε από το πλάι της μάνας του κι ο μικρός Ασημάκης. Κανείς δεν το πήρε είδηση πως ακολουθούσε, **στερνός**, τον Κολοκοτρώνη...

Όταν ο Γέρος έδωσε προσταγή να ταμπουρωθούνε στους Μύλους κι έκανε επιθεώρηση στο στρατό του, είδε μπροστά του, σε μια στιγμή, και τον Ασημάκη.

– Τι θέλει αυτό το βυζασταρούδι στ' ασκέρι μου; είπε. Ποιος το 'φερε εδώ, παιδί πράμα;

– Μονάχος μου ήρθα, είπε ο Ασημάκης με θάρρος.

– Να κάμεις τι; Δεν το ξέρεις πως πάμε για πόλεμο;

– Τ' άκουσα που το 'πες. Γι' αυτό ήρθα. Δεν ήθελα να 'μαι **κιοτής**. Δε μας κάλεσες όλους;

– Εγώ, ορέ, κάλεσα τους άντρες, είπε γελώντας ο Κολοκοτρώνης, όχι τα μωρά.

– Είπες πως τα ρυάκια γεμίζουν τον ποταμό κατεβαίνοντας απ' τα βουνοπλάγια.

Ένα ρυάκι δεν παίρνει στο δρόμο του ό,τι βρει;

– Μωρέ, ετούτος έχει μυαλό, είπε με το κέφι του το αιώνιο ο Γέρος. Και δε μου λες τ' όνομά σου;

– Ασημάκη με λεν.

Ο Κολοκοτρώνης πήγε να ξεμακρύνει, μα τ' αγόρι τον έπιασε απ' το γλέκο.

– Καπετάνιο!

– Τι είναι ορέ Ασημάκη;

– Δε θα μου δώκεις εμένα ντουφέκι;

– Ντουφέκι, ορέ Ασημάκη, δεν έχω στο μπόι σου, μα δε γίνεται ο πόλεμος μόνο με ντουφέκια.

Έλα μαζί μου κι έχω δουλειά να σου δώσω.

Απόσπασμα από το διήγημα της Σοφίας Μαυροειδή-Παπαδάκη,
«Το μήνυμα του Κολοκοτρώνη»

5

Στο κείμενο που μόλις διάβασες υπάρχουν δύο λέξεις με έντονα **μπλε** γράμματα. Διάβασε τις προτάσεις που περιέχουν αυτές τις λέξεις. Ένωσε την κάθε λέξη με αυτό που νομίζεις ότι σημαίνει.

στερνός

δειλός

κιοτής

τελευταίος

Νέες λέξεις...

Ψάξε στο λεξικό τις λέξεις
καλοκάγαθος και **προσκέφαλο**
και πρόσθεσέ τες στο δικό σου λεξικό.

Μάθε να
την πρώτη φ

Πήγαινε στην **Άσκηση 14** του **Τετραδίου Εργασιών**, στη
σελίδα 71 και βοήθησε τη Γαλήνη που **έγινε παπί!**

Ξέρεις τι σημαίνει η έκφραση
με τα κόκκινα γράμματα!!!
Θέλεις να την προσθέσεις
στο λεξικό σου;

Ευχαριστώ για την προσοχή σας!
Ευχές για μια ήρεμη και ανέφελη
σχολική χρονιά!